

Avançant cap a la reducció de la jornada laboral i la Llei d'usos del temps

- *El seminari La reducció de la jornada laboral i més enllà ha reunit més de 100 persones expertes, representants de les administracions públiques estatals i catalanes, així com els agents socials més representatius, que han debatut sobre les oportunitats i reptes de la reducció de la jornada laboral.*
- *Al seminari també s'han posat sobre la taula propostes per millorar l'organització del temps actual, més enllà de la reducció de jornada, en l'àmbit de les cures i la coresponsabilitat, l'educatiu, el del transport i la recerca.*
- *Segons el Secretari d'Estat de Treball, Joaquín Pérez Rey, "aquesta serà la legislatura del temps" mostrant així el compromís del Govern estatal per avançar en la reducció de la jornada laboral a 37,5 hores al 2025, així com en l'aprovació d'una futura Llei holística d'Usos del temps.*
- *Segons Aina Calvo, secretària d'Estat d'Igualtat i per l'erradicació de la violència contra les dones, "una nova organització del temps ha d'incorporar la perspectiva de gènere; per això cal un nou marc de distribució més justa de les cures; una Llei d'Usos del Temps és fonamental per aconseguir aquest nou marc més coresponsable".*
- *Segons Marta Junqué, directora del seminari i de la Time Use Initiative, "tenim un problema amb el temps. Ara ens trobem en un moment d'oportunitat política i d'ampli consens social per no només reduir la jornada laboral sinó per apostar per una legislació dels usos del temps que abordi l'organització del temps de manera holística"*

Els dies 24 i 25 d'abril el Centre de Cultura de Barcelona va ser l'escenari del seminari "La reducció de la jornada laboral i més enllà. Una transformació completa de l'organització del temps", organitzat per la Time Use Initiative (TUI) i el Centre Permanent de la Universitat Internacional Menéndez Pelayo a Barcelona (CUIMPB-Centre Ernest Lluch) amb l'objectiu de generar un espai de trobada i reflexió per a promoure un marc regulador i d'implementació de canvi en els usos del temps a Espanya.

La Time Use Initiative va ser l'encarregada de coordinar l'estudi de fonamentació per a la Llei d'Usos del temps i la racionalització horària (2023) per al Ministeri de Treball i Economia Social del Govern d'Espanya, on s'exposen els motius per justificar una futura llei integral i es plantegen 22 mesures a nivell laboral i 84 mesures multisectorials per assegurar una organització del temps equilibrada, més saludable, més eficient, més igualitària i sostenible.

Reducció de jornada, una mesura necessària que ha d'anar acompanyada d'altres propostes per tal d'aconseguir una organització del temps equilibrada i saludable

La primera jornada es va centrar en analitzar els canvis normatius i organitzatius per a una reducció de la jornada laboral setmanal, amb la participació tant de persones expertes com de representants del teixit social i productiu.

La sessió la va inaugurar la directora del CUIMPB, Marga León i la directora de la TUI i coordinadora de l'Estudi, Marta Junqué. Junqué va introduir la primera jornada assenyalant que "des de fa algunes dècades, a Espanya tenim un problema amb el temps i els horaris; algunes dades són que el 35% de les dones espanyoles tenen pobresa del temps, que dormim de mitjana diària 20 minuts menys que els nostres socis europeus i que el 60% de les baixes laborals tenen el seu origen en l'estrès laboral" però que, "per primera vegada, hi ha un compromís polític de reduir la jornada a 37,5 hores setmanals sense disminució del sou i de promulgar una Llei d'usos del temps, així com aviat tindrem dades clau a través de l'Enquesta d'Usos del temps a nivell estatal; hem d'aprofitar aquesta oportunitat per a impulsar una nova organització del temps més equilibrada i saludable" "Aquest seminari té lloc a Barcelona perquè és una ciutat amb una llarga trajectòria en polítiques del temps i perquè a Catalunya hi ha un gran acord social i polític per a assolir el dret al temps per tothom", va destacar Junqué.

Per la seva banda, el Secretari d'Estat de Treball, Joaquín Pérez Rey, va assenyalar com el temps laboral determina la resta del nostre temps i com allargar les jornades va en contra de la productivitat i incideix en l'absentisme. "Els mòduls horaris laborals segueixen sent els del segle XIX i no els de l'època de la intel·ligència artificial, la reforma de la jornada laboral està estancada des de fa més de 40 anys i ja és hora d'abordar-la amb totes les complexitats", va expressar Pérez Rey. Així mateix, el secretari d'Estat de Treball va assegurar que "aquesta, sens dubte, serà la legislatura del temps. S'arribarà a la reducció de la jornada a 37,5 hores setmanals sense rebaixa salarial el 2025, un assumpte que està sobre la taula de diàleg social, arribant primer a les 38,5 hores all 2024, per abordar després l'organització del temps de manera holística amb una Llei d'Usos del temps (...) hi ha moltes resistències culturals a superar, però sens dubte es tracta d'una qüestió que cada cop genera més consens social". Joaquín Pérez Rey va afegir que també es legislarà sobre el dret a la previsibilitat del temps de treball, perquè moltes persones treballadores no estan informades dels seus horaris laborals amb antelació, un tema clau per a l'organització del seu temps.

Anna Ginés, professora titular de Dret del Treball, ESADE, Universitat Ramon Llull i membre de l'equip redactor de l'estudi, va destacar les llargues i tardanes jornades laborals a Espanya (30% de les persones treballen fins a les 19h o més i el 10% passades les 22h), fet que dificulta la conciliació de la vida laboral i familiar o privada i l'accés a la feina especialment de les dones, que són majoria als treballs a temps parcial: "des de l'estudi per a la Llei d'usos del temps vam proposar una reducció de la jornada a 35h i unes mesures de conciliació addicionals com ara la reducció del temps variable o l'ampliació de permisos; també demanem compactació de la jornada, amb una única pausa de màxim una hora, així com regular la feina a torns i la feina nocturna". Un altre aspecte important que Ginés va ressaltar de l'estudi, és que es demana acabar amb la unilateralitat del control del temps de treball per part de les

empreses i que l'organització del temps de treball es pugui negociar entre l'empresa i les persones treballadores, mitjançant un Pla d'Usos del Temps.

Jornada laboral de 37 hores setmanals: més impactes positius que negatius

A continuació, després de la intervenció de Félix Peinado, Director de l'Organització Internacional del Treball (OIT) a Espanya recordant les recomanacions de l'OIT per reduir la jornada laboral i per una organització del temps saludable, la següent sessió va evidenciar la viabilitat de la jornada de 37,5 hores setmanals des de diferents punts de vista. Així, Will Stronge, codirector de l'organització Autonomy UK va mostrar que a diferents països europeus (Islàndia, UK, Bèlgica, Alemanya, Espanya, Portugal, etc.) s'estaven fent programes pilots de reducció de jornada i que entre elles, que eren heterogènies, algunes rebaixaven a 37 o 35 hores mentre altres provaven la setmana de 4 dies. Totes estaven sent exitoses a nivell de salut laboral, productivitat i conciliació i satisfacció d'empreses i persones treballadores.

Per la seva banda, el professor d'Economia Aplicada de la Universitat del País Basc, Jon Bernat Zubiri, va mostrar la viabilitat econòmica de la reducció de la jornada laboral, la generalització de la qual a 37,5 hores setmanals tindria un cost net màxim de 4.360 milions per a les empreses, "un cost laboral molt baix per a les empreses", comenta Bernat Zubiri i amb un 60% de retorns fiscals a les administracions, amb capacitat de compensar la necessitat de noves contractacions, mentre que la reducció a 32 hores setmanals si tindria un cost net més gran, d'uns 24.390 milions, però compensables amb els retorns fiscals importants que donarien al govern una gran capacitat de finançament. Aquesta reducció de la jornada també beneficiaria les empreses ja que, segons el professor d'Economia de la Universitat de València Joan Sanchís i membre de l'equip impulsor de la setmana de 4 dies a València, "milloraria la productivitat, reduiria costos laborals i despesa energètica, a més de provocar un increment en la demanda agregada de lleure, turisme, serveis, etc.". Per a Emma Rodríguez, professora de Dret de Treball de la Universitat de Vigo, la reducció de la jornada laboral és una mesura que afectaria almenys 10 milions de persones treballadores a Espanya, millorant la seva qualitat de vida, reduint riscos laborals i contribuint a una conciliació coresponsable, tots objectius del treball decent que propugna l'OIT. Per aconseguir aquesta sobirania sobre el temps de treball "és important dotar de seguretat jurídica aquesta reducció del temps laboral, i això es pot fer utilitzant instruments al nostre abast tan senzills com el registre de jornada".

La necessitat d'aprovar la Llei Usos del Temps per aconseguir un treball decent i uns usos del temps més equilibrats

La professora de Dret del Treball de la Universitat de Barcelona, Raquel Serrano, va començar la sessió de la tarda posant sobre la taula els principals reptes per a la transformació del temps laboral, més enllà de la reducció de la jornada, partint del dret legalment reconegut al descans i al temps lliure de les persones treballadores: "no hi pot haver feina decent sense un temps de treball equilibrat; per això ha d'haver una ordenació d'aquell temps que posi el focus en la seva distribució, en assegurar-ne la certesa i en la capacitat que tenim com a persones treballadores per a incidir en aquesta ordenació". Serrano va insistir en la idea que per assegurar aquest equilibri calen més mesures que acompanyin la reducció de la jornada laboral. Així, a més de la dimensió quantitativa del temps de treball, Raquel Serrano va ressaltar la seva dimensió qualitativa, que inclou els

aspectes de la previsibilitat, la racionalitat i la flexibilitat per a empreses i persones treballadores.

Per acabar la reflexió es va fer una taula de diàleg entre representants dels agents socials per a debatre mesures claus per assegurar l'èxit de la reducció de jornada i la llei usos del temps; la Directora de l'àrea de Treball de PIMEC, Silvia Miró, va destacar que, per la seva banda, "cal tenir una avaluació detallada de l'impacte de la reducció de la jornada als diferents sectors i tipus d'empreses, especialment a les microempreses", per a assegurar que sigui sostenible i que no afecti negativament la productivitat i competitivitat de les empreses. Per la seva banda, Núria Gilgado, Secretària de Política Sindical i Coordinadora d'Àrea Externa d'UGT, va assenyalar l'impacte positiu de la reducció de jornada en la redistribució dels treballs de cura i domèstics, tot mantenint els salaris i va ressaltar el gran impacte que tindria a Catalunya, on el 85% dels convenis sectorials estan per sobre de les 37,5 hores setmanals. Per a Cristina Torre, Secretària d'Acció Sindical i Transicions Justes de CCOO, "és imprescindible que s'aprovi la reducció de la jornada de manera legal, per a què després la negociació col·lectiva impulsi el seu avenç". La sindicalista també va destacar que la mesura reduiria la bretxa salarial de gènere, ja que augmentaria el salari per hora de les dones que treballen a temps parcial. Com a reptes per a la seva aplicació, la necessitat que la mesura vagi amb un pla d'acompanyament a les empreses que el sol·licitin i campanyes de sensibilització sobre la necessitat i els beneficis de la reducció de la jornada laboral. Les tres ponents també van coincidir en la necessitat que la reducció de jornada vagi acompanyada d'altres propostes que formen part de l'estudi de la Llei d'usos del temps.

En resum, la primera jornada del seminari va posar de manifest la valoració positiva de la jornada laboral a 37,5 hores però apuntant que cal anar més enllà per a incidir en una organització del temps saludable i equilibrada.

La Llei d'usos del temps ha d'anar més enllà de l'àmbit laboral

La segona jornada, amb el títol *Assolir l'equilibri del temps més enllà de la jornada laboral*, va comptar amb un inici d'excepció, amb la intervenció de la Secretaria d'Estat d'Igualtat, Aina Calvo, que va destacar que "una nova organització del temps és molt necessària i una demanda especialment reclamada per les generacions més joves". A més, va afegir, "s'ha de fer des de la perspectiva de gènere i va advertir que els canvis no es donaran d'una manera espontània, sinó que caldrà un canvi de marc". Finalment, la Secretària d'Estat va subratllar que per viure millor "les mesures de conciliació personal, laboral i familiar han d'anar acompanyades d'una distribució més justa de les cures; si no hi ha coresponsabilitat, aquestes no funcionaran". Per tot això, va afirmar que "la Llei d'Usos del Temps és fonamental" i va emfatitzar que "les lleis són necessàries, però no suficients, han d'anar acompanyades de polítiques públiques i un canvi cultural i social" i, en aquest sentit, va manifestar la voluntat de "col·laborar entre ministeris per aconseguir aquest repte".

A continuació, la Doctora en Psicologia Social Sara Berbel va oferir la conferència central sobre l'evolució de les polítiques del temps partint de la idea que "la vulnerabilitat no és només la pobresa econòmica sinó també la pobresa de temps; el temps lliure no és un desig, és una necessitat per al benestar físic i psicològic dels éssers humans". Així, va explicar com, partint de les diferents lleis d'igualtat i les relacionades amb la conciliació vida laboral i privada, basades en els dos grans paquets de concessió de permisos i flexibilitat a l'àmbit empresarial, s'ha passat a una segona generació de polítiques del

temps que volen provocar un canvi global. Pel que fa als reptes que cal abordar per aquestes polítiques: els nous models híbrids de treball, la irrupció de les noves tecnologies o el perill de caure en la compactació i no en la reducció de jornada. "De les hores que estem a la feina només aprofitem un 61%; hi ha marge per reduir la jornada; però només si fem també polítiques per a persones que no es poden acollir a aquestes mesures", va ressaltar Berbel.

Propostes sobre coresponsabilitat, educació, mobilitat i investigació per a una futura Llei d'Usos del Temps

La segona jornada del seminari va continuar amb l'exposició de propostes de diferents àmbits que hauria d'incloure la futura Llei d'Usos del Temps més enllà de l'àmbit laboral. En l'àmbit de l'educació, Elena Sintès, Cap de projectes de la Fundació Jaume Bofill va assenyalar els impactes negatius de la jornada contínua matinal, que fa 73% de l'alumnat espanyol, que suposa uns horaris poc saludables per als estudiants amb més càrrega lectiva, especialment al de la secundària, i amb la jornada més extensa sense dinar de tota Europa i que, a més, dificulta encara més la conciliació laboral, generant una pèrdua anual de 8.048 milions d'euros a les famílies. Com a proposta va destacar: "necessitem nous temps educatius que aportin més equitat, més benestar, millor educació i més coresponsabilitat i igualtat; l'equilibri d'aquestes variables és possible; les experiències d'altres països, com Portugal o Alemanya, ens ho demostren". En aquest plantejament és on es basen les polítiques d'usos del temps.

Núria Pérez, geògrafa en cap de l'Àrea de Mobilitat de l'Institut Metròpoli, va destacar com des dels anys 70 el temps de transport a les activitats habituals ha augmentat progressivament: així, a l'àrea metropolitana de Barcelona, el 25% de les persones dediquen més de 25 minuts al desplaçament a la feina o als estudis i la durada mitjana del desplaçament en transport públic és de 40 minuts mentre que en vehicle privat és de 20, penalitzant en temps les dones o la gent gran, que són els que més utilitzen la xarxa pública. Així, la geògrafa va proposar que totes les polítiques públiques de mobilitat i urbanisme es plantegin tenint en compte l'impacte en el temps, així com abordar la diversa mobilitat educacional perquè no generi desigualtats, mesures que formen part de les propostes de la Llei Usos del Temps.

Per la seva banda, Sara Moreno, investigadora del QUIT de la UAB, va descriure els reptes pendents en l'àmbit dels treballs de cures i la recerca en usos del temps: "les dones dediquen més temps a la feina de cures però sobretot assumeixen gairebé tota la responsabilitat; hi ha una disminució de la bretxa de gènere en cures però fer no és responsabilitzar-se; també hi ha una tendència de reducció de la bretxa en tasques domèstiques perquè en general tant homes com dones dediquem menys temps a aquestes tasques". Així mateix, va destacar que "les dones amb responsabilitats de cura treballen més que ningú, 75 hores de càrrega de treball total a la setmana". Algunes de les propostes que va plantejar: ampliar la freqüència amb què es fan les enquestes dels usos del temps i la necessitat d'una Llei d'usos del temps que busqui un equilibri millor entre els usos del temps.

Exemples des de la pràctica institucional

Com a taula final de la segona jornada i del seminari, es van exposar dos exemples pràctics de com municipis de la província de Barcelona i la Generalitat de Catalunya estan abordant els usos del temps més enllà de la jornada laboral. Així, Ascensió Domínguez, Regidora d'Igualtat i Drets Socials de Sant Boi de Llobregat, municipi amb una llarga tradició aplicant el Pacte del Temps, va explicar que "els ajuntaments hem estat els pioners en polítiques del temps, però necessitem més suport de l'Estat per aplicar polítiques del temps de manera estructural i que arribin a tots els municipis". La Llei Usos del Temps proposa que els municipis de més de 50.000 habitants tinguin recursos per fer Pactes del Temps municipals.

Per la seva banda, la Directora General de Cures, Organització del Temps i Equitat en els Treballs, del Departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya, Núria Vergés, va exposar la llarga trajectòria de Catalunya com a pionera en polítiques del temps, apostant per una perspectiva multisectorial de les polítiques del temps des del 2007, amb la fita de la creació de la Xarxa Catalana pel Dret al temps el 2022, o la renovació de l'Acord interinstitucional amb les principals administracions catalanes i la TUI per a impulsar el dret al temps, posant el treball de cures al centre amb programes pioners com el *TempsXCures*, que ja ha atès més de 600.000 nens i nenes a tot el territori i ha alliberat més de 25 milions d'hores a persones cuidadores, especialment dones, a tota Catalunya.

MÉS INFORMACIÓ

- [Estudi per a una Llei d'Usos del temps:](#)
- Enllaç al [seminari](#)
- [Enllaç a algunes fotografies de les conferències](#)